

(rajonas / miestas, mokykla)

klasės (grupės) mokinio (-ės)

(vardas ir pavardė)

LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI)

Teksto suvokimo užduotys

2012 m. mokyklinis brandos egzaminas
(pagrindinė sesija)

2012 m. birželio 1 d.

Trukmė – 1,5 val. (90 min.)

NURODYMAI

- Pasitikrinkite, ar egzamino užduočių sąsiuvinyje nėra tuščių lapų ar kito aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite egzamino vykdytojui.
- Antraštiniame lape užrašykite savo vardą ir pavardę, rajoną / miestą, mokyklą ir klasę (grupę).
- Atlikdami teksto suvokimo užduotis, į klausimus atsakykite glaustai ir aiškiai. Jūsų atsakymai turi tilpti paliktose eilutėse. **Jeigu neprašoma cituoti arba išrašyti, atsakymus formuluokite savais žodžiais.** Jeigu pageidaujate, galite pasinaudoti juodraščiu, kuriam palikta vietos 6–7 puslapiuose.
- Neaiškiai parašyti, pribraukyti atsakymai vertinami 0 taškų. Vertinami tik tie atsakymai, kurie parašyti **mėlynai rašančiu** rašikliu. Koregavimo priemonėmis naudotis negalima.

Linkime sėkmės!

VERTINIMAS

TEKSTO SUVOKIMO UŽDUOTYS		TAŠKŲ SANDAUGA
30		60
	× 2	

Vertinimo komisijos pirmininkas _____

(parašas, vardas ir pavardė)

Vertintojai: (I) _____

(parašas, vardas ir pavardė)

(II) _____

(parašas, vardas ir pavardė)

Perskaitykite tekstą ir atlikite užduotis.

Jaroslavas Melnikas
POPULIARUMAS KAIP FIKCIJA¹

1. Šiuolaikinėje visuomenėje manoma, kad populiarumas yra kažkas absoliutaus, nenuginčijamo – realybės, į kurią visi turi orientuotis, jos geisdami ar bent jau pavydėdami tiems, kurie populiarumą išsikovojo. Galėtume net sakyti: visi nori būti garsūs ir visi pavydi garsenybėms. Šlovė, populiarumas tapo jaunimo manija. Nūnai garsus tas, kuris apnuogina tai, kas intymu. Ankstesnėse epochose tai būtų sukėlę visuotinį pasmerkimą, tačiau šiandieninė moralė, jei ją galima pavadinti morale, ne tik to nesmerkia, bet ir skatina.

2. Priežastis – dabartinė visuomenė, mananti, jog yra normalu spoksoti pro rakto skylutę į svetimą gyvenimą, ir laukianti iš artistų, kūrėjų arba tiesiog paprastų žmonių, kad jie nusivilkę apatinius, išverstų juos ir parodytų visam pasauliui. Tada pasaulis aiktelės ir tas žmogus išgarsės. Mažai kam įdomu, ką vienas ar kitas kūrėjas mano apie kokią nors daugeliui svarbią problemą. Žmogus tampa garsus visai ne dėl to, kad pasižymi protu, intelektu, giliais jausmais. Kultūrinių laidų reitingai nedideli, jos transliuojamos vėlyvu metu ir jas nedaug kas žiūri. Tad ar nereikėtų niekinti populiarumo, dėl kurio kraustosi iš proto tūkstančiai vaikinių ir merginų, trokštančių tapti televizijos „žvaigždėmis“ ir pasirengusių dėl svaiginančios svajonės paaukoti net ir savigarbą?

3. Tačiau įtariai ir nepatikliai žiūrime į šiandieninį populiarumą visai ne todėl, kad kalbama apie pseudopopuliarumą, pseudošlovę. Yra kita priežastis, dėl kurios reikia su šypsena, bet ne paniekinamai žvelgti į bet kokį garsumą. Ji susijusi su visai kitokiu aspektu – kas šiandien apskritai yra populiarumas?

4. Tiesiog juokinga, kai kas nors ima pasakoti apie savo arba kito populiarumą. Dažnai šnekant populiarumas sukuriamas: jei žmogui nuolat kartojama, kad balta yra juoda, jis pamažu tuo patiki. Šiuo žmogaus gebėjimu ar silpnumu remiasi visa reklama. Tiesiog įkalama į galvą, kad tam tikra dantų pasta yra labai gera, todėl ją reikia nusipirkti. Nors nėra jokios garantijos, kad ši pasta iš tiesų pati geriausia.

5. Beje, šią priemonę pasitelkia ir tie, kurie nori išgarsėti, nors netapo televizijos ir spaudos magnatų, kuriančių „žvaigždes“ ir iš jų gaunančių pelno, reklamos objektu. Sunkiai pasiekiant auditoriją, stokojant komercinio patrauklumo, vis dėlto galima tam tikrą garsumą susikurti. Naudodamasis tribūna kalbu apie tave kaip apie garsų, o tu kalbi apie mane kaip apie garsų. *Kiek garsų, kur garsų – paties svarbiausių klausimų niekas neužduoda.* Bethovenas yra garsus ir tu garsus – vadinasi, jūs abu garsūs.

6. Nepatikliai žiūrėti į garsumą labiausiai verčia tai, jog šiuolaikinis pasaulis yra labai segmentuotas². Kiekviename segmente sukurta populiarumo, garsumo hierarchija: čia savi talentai, klasikai, genijai – kalba viską išters. Vyksta žūtbūtinė kova dėl garsumo, šlovės, vietos po saule, neretai naudojantis niekšybėmis, apkalbomis, šmeižtu. Ir visa tai daroma visiškai rimtai – su pozomis, nuoskaudomis, pavydu ir kt.

7. Mes jau niekad nebesugrįšime į palaimingus kultūrai laikus, kai garsūs buvo tik karaliai, kunigaikščiai ir grafai. Be to, tuometinis garsumas skyrėsi nuo šiandieninio – jį irgi galima rašyti kabutėse, bet dėl kitos priežasties: nebuvo televizijos, interneto, fotografijų. Tai nebuvo veido garsumas. Absoliuti pavaldinių dauguma niekada nematė savo monarcho veido. Dar daugiau, tuo metu, kai monarchas ir jo artimieji gyveno savo gyvenimą, nemokanti skaityti liaudis gyveno, kaip šiandien sakytume, už informacinės aplinkos ribų.

8. Absoliuti žmonių dauguma gyveno anonimišką, nežinomą gyvenimą, neturėdama nė mažiausios vilties nors kiek išgarsėti, todėl ir nekildavo noro tapti garsiems. Tiesiog tuo metu neegzistavo „išgarsėjimo“ idėja, tokia populiari ir primetama šiandien.

9. Nežinomumo pasaulyje, viešpatavusiame tūkstantmečius, yra nedidelis perėjimo į mūsų epochą periodas, trukęs kelis šimtmečius. Aštuonioliktame ir devynioliktame amžiuje tik negausi valdančioji klasė mokėjo skaityti. Ir ne šiaip skaityti, bet ir suprasti, jausti tai, ką kalbėjo jai kūrę menininkai. Ji vertino ne masinę kultūrą, o kultūrą aukščiausia to žodžio prasme.

¹ Fikcija – nesamas dalykas, pramanas.

² Segmentuoti – suskaidyti, padalyti į atskiras dalis.

10. Taigi susiklostė unikali padėtis: auditorija, kuriai buvo kuriami visi kūriniai, buvo puikiai išsilavinusi, kultūringa, gerai išmananti kultūros istoriją, mokanti kalbą. Tokia auditorija negalėjo nevertinti kūrybos bei kūrėjų. Štai todėl monarchai, aristokratai į daugelį dailininkų, kompozitorių žiūrėjo kone kaip į sau lygius, laikė garbės reikalu juos išlaikyti, duoti užsakymų, padaryti dvariškiais. Aukštuomenė labai retai kišdavosi į kūrybos esmę, laikydama save toje srityje nekompetentinga. Tačiau labdara kultūros labui buvo ne tiek mada, kiek savaime suprantamas dalykas. Ir tai nenuostabu: žmogus, gyvenantis kultūra, jautė nesąmoningą dėkingumą jos kūrėjams ir neretai laikydavo pareiga jiems padėti.

11. Kitas faktorius, tų laikų garsumą daręs natūralų, buvo kūrėjų ir naujienų skaičius. Informacinio vakuomo epochoje gabūs, talentingi žmonės greitai tapdavo garsūs. Buvo ir nuolatinis dvasinis alkis, kurį skatino aukštas auditorijos kultūrinis lygis. Šiandien, dominuojant masinei kultūrai, taip pat egzistuoja dvasinis alkis, tačiau jo neįaučia neišsilavinę, stokoiantys kultūros žmonės.

12. Pagaliau pamėginkime prasiskverbti į psichologines populiarumo gelmes, nesvarbu, kiek jis tikras ir užsitarnautas. Akivaizdu, kad net tikrai žymių žmonių santykiai su populiarumu buvo, švelniai tariant, sudėtingi, nors garsumą jie tarsi užsitarnavo, sukurdami vertybių. Daugelis iškilių asmenybių garsumą tiesiog ignoravo arba bandė ignoruoti: kaip Levas Tolstojus, kuris tyčia nesilankė salonuose, rengėsi valstiečio drabužiais, gyveno kaime. Kaip Jeromas Salingeris, kuris daug dešimtmečių praleido atsiskyręs nuo pasaulio. Kiti kalbėjo apie jaučiamą pasišlykštėjimą, nes turėjo dalyti interviu, atlikti garsiųjų vaidmenį, kurti „visuomeninius personažus“.

13. Kas gi pavojingo slypi garsume? Garsumas yra prievarta prieš žmogaus, kuris tapo garsus, prigimtį. Tai visuomet kieno nors dovana, ir tas kas nors vienaip ar kitaip reikalauja dėkingumo. Tai slapta, neįsisąmoninta vergovės forma – vergavimas visuomenei, miniai, o gal ir valstybei, jei garsumas tokio lygio, kai dovanas teikia valstybė. Iš dėkingumo žmogus liaujasi buvęs savimi ir ima pataikauti visuomenei, pavyzdžiui, sakyti ne viską, ką galvoja. Kartu atsiranda ir baimė to, kuriam jaučiamas dėkingumas. Tai baimė netekti dovanos, nes tas, kas davė, gali ir atsiimti.

14. Tai ypač pavojinga kūrybingai asmenybei. Populiarumo akivaizdoje žmogus ūmai pajunta, kad nebegali pasirodyti kitoks. Įvaizdis, kurį primetė visuomenė, šlovė žmogų užvaldo. Tikrasis „aš“ atsiduria šešėlyje, žmogus ima vaidinti. Retas, duodamas interviu, neįsijaučia į vaidmenį ir lieka savimi. Kita vertus, žmogus niekada sau neprisipažįsta, jog jau pasikeitė. Ir ne tik todėl, kad įprato meluoti sau – tiesiog negatyvūs procesai vyksta už sąmonės ribų ir žmogus apie juos neįtaria. Kartais aplankanti trumpalaikė miglota nuojauta, kad pasikeitė, greitai išnyksta iš sąmonės, nes jau nueitas toks ilgas kelias, kad grįžti atgal, atrodo, neįmanoma. Tai galima apibūdinti kaip dvasingumo pabaigą. Tikroji laisvė įmanoma tik už populiarumo ribų.

Pagal J. Melniko tekstą „Populiarumas kaip fikcija“, *Metai*, 2008, Nr. 12.

Atsakykite į klausimus, remdamiesi J. Melniko tekstu.

1. Atidžiai perskaitykite 1 pastraipą.

1.1. Apie kokį visuomenės įsitikinimą kalbama 1 pastraipoje?

(1 taškas)

1.2. Kaip tokį įsitikinimą vertina J. Melnikas? Argumentuokite.

Požiūris _____

Argumentas _____

(2 taškai)

Čia rašo vertintojai		
I	II	III
_____	_____	_____
_____	_____	_____

		Čia rašo vertintojai		
		I	II	III
2.	Atidžiai perskaitykite 2 pastraipą.			
2.1.	Kokį poveikį visuomenei turi padaryti žmogus, kad taptų garsus? _____			
	<i>(1 taškas)</i>	—	—	—
2.2.	Kokia stiliaus figūra vartojama šiam poveikiui nusakyti? Įvardykite stiliaus figūrą ir ją išrašykite. _____			
	<i>(2 taškai)</i>	—	—	—
3.	Apie kokį prieštaravimą J. Melnikas kalba 2 pastraipoje? _____			
	<i>(2 taškai)</i>	—	—	—
4.	Suformuluokite 3 pastraipos pagrindinę mintį. _____			
	<i>(1 taškas)</i>	—	—	—
5.	Kokiais būdais, anot J. Melniko, sukuriamas populiarumas? Atsakydami remkitės 4–6 pastraipomis. _____			
	<i>(3 taškai)</i>	—	—	—
6.	Atidžiai perskaitykite 5 pastraipą.			
6.1.	5 pastraipoje J. Melnikas ironizuoja. Išrašykite sakinį, kuriame ironija ryškiausia. _____			
	<i>(1 taškas)</i>	—	—	—
6.2.	Paaiškinkite, kaip ironija sukuriama šiame sakinyje. _____			
	<i>(1 taškas)</i>	—	—	—
7.	Skaitykite 6 pastraipą. Kokia stiliaus figūra yra pasakymas „kalba viską ištvėrs“? Kaip supratote šį pasakymą? _____			
	<i>(2 taškai)</i>	—	—	—

	Čia rašo vertintojai		
	I	II	III
8. 7–8 pastraipose kalbama apie garsumą praeityje. Koks J. Melniko požiūris į to laiko garsumą? Argumentuokite. Požiūris _____ Argumentas _____ <i>(2 taškai)</i>			
9. Atidžiai perskaitykite 9–11 pastraipas.			
9.1. Kurios srities populiarumas aptariamas 9–11 pastraipose? <i>(1 taškas)</i>			
9.2. Paaiškinkite, koks, anot J. Melniko, turi būti kūrėjas ir kokia turi būti auditorija, kad jų santykiai būtų grindžiami abipusiu supratimu. <i>(2 taškai)</i>			
10. J. Melnikas teigia, kad žymiems žmonėms sunku būti populiariais. Apie kokias garsių menininkų laikysenas J. Melnikas kalba 12 pastraipoje? <i>(2 taškai)</i>			
11. Kokiais argumentais J. Melnikas 13–14 pastraipose pagrindžia mintį, kad garsumas yra pavojingas? <i>(2 taškai)</i>			
12. Remdamiesi visu tekstu apibendrintai įvardykite svarbiausią populiarumo pasekmę. <i>(1 taškas)</i>			
13. Atsakykite į klausimus remdamiesi visu tekstu.			
13.1. Kurio funkcinio stiliaus ir žanro yra šis tekstas? Funkcinis stilius _____ Žanras _____ <i>(2 taškai)</i>			
13.2. Kokiais būdais J. Melnikas siekia įtaigumo? Įvardykite du būdus. <i>(2 taškai)</i>			

Taškų suma (maks. 30)			
-----------------------	--	--	--

Taškų už teksto suvokimo užduotis sandauga (maks. 30×2=60)			
---	--	--	--

Juodraštis

